

זיכרון

חוכמה מרוקאית משותפת

אוצר: עמית חי כהן

הלכתי לחפש היסטוריה בכפר טיזגי, שלא קיים בשום מפה בעולם. לשם הגיע לגור אב-סבי, שלום עמר, מתישהו בתחילת המאה שעברה. ביתו הוא היחיד בכפר הבנוי מבטון, מונח על בסיס הבניה הברברית הישנה והחומה - סימן לבאות, החדש עולה על הישן, נשען על יסודותיו ומתרומם לגבהים אחרים, לעתים מונח עליו כטלאי, מייצר אסתטיקה חדשה. נחל זורם במרחק כמה צעדים מדלת הכניסה, בתוך תפאורה של טבע ענק. ולצד הבית, כעשרה מטרים ממנו, מסגד. אלוהים גדול.

הכול הרי התחיל מאדמה חשופה או מדבר צחיח. גם בנתיבות בה גדלתי, האופק לא הראה דבר מלבד שמים. אבל הריק הזה, שרומנטיקנים נוהרים אליו כדי לחזות בקסמו, הוא השעמום האין-סופי למי שחי בתוכו, הוא הקרקע שממנה אתה מצמיח דמיונות, הוא הסיבה שאתה רק רוצה לברוח אל העיר. קחו את המדבר עם כל האותנטיקה שאתם אוהבים, תנו לי אספלט ומרפסת שמשקיפה על שורת בתי קפה. אגיע לבקר.

ובין מרוקו לנתיבות נשארנו ללא טראומת גלות; תשאלו כל זקנה והיא מיד תספר כמה התמרים שם היו גדולים. לך אל המצרים והעירקים והפולנים - לבם פצוע. הזיכרון עולה על ההיסטוריה; ממרחק הזמן קל לשכוח את המווחידין וחוקי עומר והד'ימי. ואם לאחרים הגלות היא שבר, ליהודים מרוקאים השבר הוא העליה לארץ, שבר שמעבר לזיכרון מעורפל השאיר אותנו ללא רצף היסטורי, ללא תודעה שמחברת 2500 שנה, כזאת שיכולה למתוח קו בין ברברי מתחנאוות לאם חד-הורית בעפולה; בין שירת צדיקים מהמאה ה-18 לסרטון יוטיוב של היפסטר מקנסי מלמד תורה בערבית מרוקאית. אין בדמיוננו עולם אחיד, מסורת של דימויים. הוויזואליה של הגלות היא שם, ואנחנו כאן.

עברו כמה דורות, וירושלים הפכה גלות, עיר יומיום, ולמרוקו נוהרים יהודים רבים לחפש קדושה. ביקום מקביל, מרוקאים מוסלמים מנסחים מחדש את כמיהתם ליהודים, במחקר בתרבות ובשפה. אינטלקטואלים מרוקאים קוראים לשקם מבנים יהודיים; מעצבי אופנה משתמשים בלבוש היהודי-מרוקאי המסורתי כהשראה; ציירים מקעקעים על קנבס טליתות שמצאו בשוקי מרקש. ובעולם של אינסטגרם, איפה שלעסקנים ושמרנים המקדשים את המסורת אין שום כוח, אפשר פתאום לראות את הקשר בין הגיטרה החשמלית של חיים בוטבול להיפ-הופ של איסאם; בין צילומי הגגות של מרקש דרך עינו של איסמעיל זידי לתם של הסבתות שלנו, שתלו כביסה אינסופית במרפסות החמות של נתיבות. בעולם הרחב הזה, מרוקאים בכל מקום מייצרים שפה ויזואלית עמוקה שמתהווה לחוכמה אחת.